

Tehtävä 1. Taulukko tehtävä

Arvioi oheisen taulukon tietojen perusteella, ovatko seuraavat Suomea ja Tšekkiä koskevat väittämät oikein, väärin vai eikä vastausta voi antaa taulukon pohjalta. 2 pistettä /väittävä, max 10 pistettä

	2019		2024	
	Suomi	Tšekki	Suomi	Tšekki
3 kuukauden markkinakorko, vuoden keskiarvo, %	-0,4	2,1	3,6	5,0
Julkisen talouden jäämä suhteessa bruttokansantuotteeseen, %	-0,9	0,3	-4,4	-2,0
Julkisen talouden velka suhteessa bruttokansantuotteeseen, %	65,2	29,6	82,5	43,0
Työttömien osuus 20-64-vuotiaista, %	5,0	1,6	6,5	2,1
Työllisten osuus 20-64-vuotiaista, %	77,2	80,3	77,0	82,3
Vaihtotase suhteessa bruttokansantuotteeseen, %	-0,1	0,3	0,0	1,7
Bruttokansantuotteen määrä asukasta kohden vuoden 2020 hinnoin, euroa	43 910	22 050	43 280	21 910
Inflaatio, %	1,1	2,6	1,0	2,7

Lähteet: IMF, EKP, Eurostat, Tšekin keskuspankki.

1.1 Molemmissa maissa rahapolitiikka oli kireämpää vuonna 2024 kuin vuonna 2019.

- a. **Oikein** (Molemmissa maissa 3 kuukauden markkinakorko, joka seuraa keskuspankin ohjauskorkoa, oli selvästi korkeammalla tasolla vuonna 2024 kuin vuonna 2019. Tämä pätee myös inflaatio huomioon ottaen (reaalikorko eli nimelliskorko miinus inflaatio))
- b. Väärin
- c. Ei voi sanoa

1.2 Tšekin julkinen talous on ollut molempina vuosina paremmassa kunnossa kuin Suomen.

- a. **Oikein** (Tšekin julkisen talouden velka-aste ja alijäämä ovat olleet molempina vuosina pienemmät kuin Suomessa. Vuonna 2019 Tšekin julkinen talous oli jopa hieman ylijäämäinen.)
- b. Väärin
- c. Ei voi sanoa

1.3 Vuonna 2024 työvoiman osuus 20–64-vuotiaista oli korkeampi Suomessa kuin Tšekissä.

- a. Oikein
- b. **Väärin** (Työvoima koostuu työllisistä ja työttömistä, eli työvoiman osuus ikäryhmästä on työttömien ja työllisten summa. Tämä oli vuonna 2024 Suomessa pienempi kuin Tšekissä.)
- c. Ei voi sanoa

1.4. Tšekillä oli vuonna 2024 ulkomaisista liiketoimistaan vähemmän tuloja kuin menoja.

- a. Oikein
- b. **Väärin** (Tšekin vaihtotase oli ylijäämäinen vuonna 2024.)
- c. Ei voi sanoa

1.5 Asukasta kohden laskettu nimellinen varallisuus kutistui molemmissa maissa vuodesta 2019 vuoteen 2024.

- a. Oikein
- b. Väärin
- c. **Ei voi sanoa** (Bruttokansantuote mittaa tuloa, ei varallisuutta, joten taulukon perusteella väittämää ei voida todeta oikeaksi tai vääräksi.)

Tehtävä 2. Sanaselitys

Selitä lyhyesti seuraavat termit.

2 pistettä / oikea vastaus, max 10 pistettä

2.1 Positiivinen luottorekisteri

Positiiviseen luottorekisteriin kootaan tiedot yksityishenkilöiden (kuluttajien) ottamista luotoista.

2.2 Digieuro

Digieuro on Euroopan keskuspankissa suunnitteilla oleva digitaalinen keskuspankkiraha, jota voi käyttää maksuvälineenä käteisen euron tapaan.

2.3 Kansaneläke

Kela maksaa kansaneläkettä niille eläkeläisille, jotka eivät saa lainkaan työeläkettä tai joiden työeläke on pieni.

2.4 Arvo-osuustili

Arvo-osuustilillä säilytetään sähköisessä muodossa olevia arvopapereita, kuten osakkeita tai joukkovelkakirjalainoja.

2.5 Rahamuuli

Rahamuuli on henkilö, joka vastaanottaa rikollisella tavalla hankittuja varoja omalle pankkitililleen ja siirtää ne eteenpäin rikollisten antamien ohjeiden mukaisesti.

Tehtävä 3. Käsitteen määrittely

3 pistettä / kohta, max 15 pistettä

Vastaa alla oleviin kysymyksiin. Kohdassa 3.5 voit hyödyntää oheista artikkelia.

3.1 Mikä on taloyhtiö (asunto-osakeyhtiö)?

Taloyhtiö on yhtiö, jonka kautta hoidetaan asuinhuoneistojen (useimmiten rivi- tai kerrostalossa olevien huoneistojen) asioita. Tarkemmin ilmaistuna kyseessä on yhtiö, joka omistaa ja hallitsee rakennusta tai rakennuksia, joiden pääasiallinen käyttötarkoitus on asuminen. Yhtiön osakkeiden omistajat saavat oikeuden hallita tiettyä huoneistoa. Käytännössä siis asunnon ostaja ostaa asunto-osakeyhtiön osakkeita, jotka oikeuttavat tietyn huoneiston hallintaan.

3.2 Miten asioista päätetään taloyhtiössä?

Taloyhtiön päätöksenteko perustuu asunto-osakeyhtiölakiin ja yhtiöjärjestykseen.

Ylin päättävä elin on yhtiökokous, jossa osakkeenomistajat (osakkaat) käyttävät päätösvaltaa. Yhtiökokouksessa valitaan myös taloyhtiön hallitus. Yhtiökokouksessa päätetään esimerkiksi talousarviosta, taloyhtiön vastuulla olevista suuremmista remonteista ja osakkailta perittävistä vastikkeista.

Hallitus vastaa yhtiön käytännön hallinnosta ja yhtiökokouksen päätösten valmistelusta. Se tekee päätöksiä pienemmistä asioista, jotka eivät kuulu yhtiökokoukselle.

Isännöitsijä huolehtii usein hallituksen päätösten toimeenpanosta ja taloyhtiön päivittäisestä hallinnosta.

3.3 Mitä eroa on hoitovastikkeella ja rahoitusvastikkeella?

Hoitovastike on yleensä kuukausittain taloyhtiölle suoritettu maksu, jolla katetaan taloyhtiön juoksevat kulut, kuten lämmitys, siivous, jätehuolto, vakuutukset ja kiinteistön ylläpito.

Rahoitusvastike liittyy yhtiön lainoihin. Sillä maksetaan taloyhtiön ottamien lainojen korkoja ja lyhennyksiä (esim. rakentamiseen, julkisivuremonttiin tai putkiremonttiin otettu laina).

3.4 Mikä ero on myyntihinnalla ja velattomalla hinnalla?

Myyntihinta on se rahasumma, jonka ostaja maksaa myyjälle asunnosta.

Velaton hinta sisältää myyntihinnan lisäksi huoneiston osakkeisiin mahdollisesti kohdistuvan yhtiölainan osuuden. Jos yhtiöllä on esimerkiksi iso remonttilaina, ostajan vastuulle tulee osuus siitä.

Esimerkki: (esimerkkiä ei vaadita täyden pistemäärän saamiseksi)

Myyntihinta 150 000 €

Taloyhtiölainan osuus 30 000 €

Velaton hinta 180 000 €

3.5 Milloin asuntosijoittajalle on etua siitä, että taloyhtiö tulouttaa kirjanpidossaan osakkaiden maksamat rahoitusvastikkeet? Voit käyttää hyväksi kokeen lopussa olevaa artikkelia.

Jos asuntosijoitus on pidempiaikainen ja sijoittaja haluaa saada verohyödyn itselleen jo ennen asunnon myyntiä, tuloutus on parempi vaihtoehto, koska silloin sijoittaja voi vuosittain verotuksessa vähentää maksamansa rahoitusvastikkeet saamistaan vuokratuloista. Tällöin maksettavaksi tulevien verojen määrä pienenee heti. Sen sijaan, jos sijoitus on lyhytaikainen, sijoittajan kannalta ei ole niin suurta merkitystä, saako hän verohyödyn heti vai vasta siinä vaiheessa, kun myy asunnon.

Tehtävä 4. Pitkä essee

max 30 pistettä

Viime aikoina on paljon puhuttu yritystukien leikkaamisesta, jotta julkista taloutta saataisiin tasapainotettua. Pohdi yhtenäisessä esseessäsi seuraavia kysymyksiä:

Millä eri tavoin yrityksiä tuetaan?

Miksi yritystukia käytetään?

Mitä hyviä ja huonoja puolia yritystukiin liittyy yritysten ja yhteiskunnan kannalta?

Täysiin pisteisiin ei vaadita kaikkia alakohtiin listattuja asioita, jos kokonaisuus on muuten kattava ja ansiokas. Listaukset eivät ole tyhjentäviä.

Millä eri tavoin yrityksiä tuetaan?

Avustukset

- Suora rahallinen tuki, jota ei tarvitse maksaa takaisin.
- Esimerkkejä: starttiraha, ELY-keskusten kehittämisavustukset, Business Finlandin tutkimus- ja kehitysavustukset, maataloustuet.

Rahoitustuet

- Yrityksille myönnetään lainoja, takauksia, takuita tai pääomasijoituksia julkisista varoista edullisemmilla ehdoilla kuin markkinoilta saisi.
- Esimerkkejä: Business Finlandin tuotekehityslainat, eräät valtion pääomasijoitukset.

Verotuet

- Yrityksille myönnetään verohelpotuksia, kuten verovapauksia, verovähennyksiä tai alempia verokantoja.
- Esimerkkejä: tutkimus- ja kehitysmenojen verovähennykset, investointien korotetut poistot, listaamattomien yhtiöiden osinkoveruhojennukset, alennetut verokannat.
- Verotuet ovat usein vähemmän läpinäkyviä ja vaikeammin arvioitavissa kuin suorat tuet.

Sääntely ja muut tukimenettelyt

- Yrityksiä tuetaan myös sääntelyn kautta, esimerkiksi myöntämällä monopoliasemia, kaavoitus päätöksillä tai koulutuspolitiikan kautta.
- Esimerkkejä: Alkon ja Veikkauksen monopolit, apteekkimonopolit, sähköverkkojen sääntely, julkisesti rahoitettu korkeakoulutus ja tutkimus.

Miksi yritystukia käytetään?

Markkinapuutteiden korjaaminen

- Rahoitusmarkkinoiden epätäydellisyys: Yritykset, erityisesti pienet ja nuoret, eivät aina saa riittävästi rahoitusta yksityisiltä markkinoilta esimerkiksi T&K-toimintaan, koska riskit ovat suuret ja vakuudet puuttuvat.
- Ulkoisvaikutukset: Tietyt toiminnot, kuten tutkimus ja kehitys, tuottavat yhteiskunnalle enemmän hyötyä kuin yksittäiselle yritykselle (esim. tiedon leviäminen, innovaatiot). Yritykset investoivat tällöin vähemmän kuin olisi yhteiskunnan kannalta optimaalista, joten julkinen tuki voi korjata tätä vajetta.
- Negatiivisia ulkoisvaikutuksia ovat mm. energian tuotannosta ja käytöstä syntyvät ympäristöpäästöt. Vihreän siirtymän tukeminen voi olla perusteltua negatiivisten ulkoisvaikutusten vähentämiseksi.

Kriisitilanteet ja talouden vakaus

- Yritystukia käytetään talouskriiseissä (esim. koronapandemia, energiakriisi) yritysten ja työpaikkojen säilyttämiseen sekä talouden tuotantokapasiteetin turvaamiseen.

Huoltovarmuus ja strategiset alat

- Tiettyjen alojen (esim. maatalous, laivavarustamot, lentoliikenne) tukemista perustellaan usein huoltovarmuudella eli sillä, että yhteiskunta pystyy kriisitilanteissa turvaamaan elintärkeät toiminnot. Geopoliittisten riskien kasvaessa tämä voi korostua.

Kilpailukyvyn turvaaminen, jos muut maat tukevat omia yrityksiään

- Yritystukia perustellaan myös sillä, että muut maat tukevat omia yrityksiään, jolloin suomalaiset yritykset tarvitsevat tukea pysyäkseen kilpailukykyisinä (esim. telakkateollisuus).

Poliittiset ja alueelliset tavoitteet

- Yritystukia käytetään myös alueellisen kehityksen, työllisyyden ja elinkeinoelämän monipuolistamisen edistämiseen. Nämä ovat usein poliittisesti motivoituneita päätöksiä.

Taloustieteilijät suhtautuvat yleensä suopeammin yritystukiin, jos ne korjaavat markkinapuutteita, luovat myönteisiä ulkoisvaikutuksia / estävät kielteisiä ulkoisvaikutuksia tai nopeuttavat talouden uudistumista. Sen sijaan poliittisiin tai alueellisiin tavoitteisiin suhtaudutaan kriittisemmin. Kaikille tuille ei löydy vahvaa taloustieteellistä perustetta, ja osa tuista voi jopa hidastaa talouden uudistumista.

Mitä hyviä ja huonoja puolia yritystukiin liittyy yritysten ja yhteiskunnan kannalta?

Hyvät puolet: Yritykset

- Mahdollisuus toteuttaa hankkeita, joita ei muuten tehtäisi: Esim. T&K-hankkeet, joilla on korkea riski ja ulkoishyötyjä.
- Rahoitusmarkkinoiden pullonkaulojen helpottaminen: Erityisesti pienille ja nuorille yrityksille.
- Kriisitalanteissa selviytyminen: Yritystuet voivat auttaa yrityksiä selviämään talouskriiseistä ja säilyttämään työpaikkoja.
- Reilun kilpailutilanteen turvaaminen, jos muut maat tukevat omia yrityksiään.

Hyvä puolet: Yhteiskunta

- Innovaatioiden ja talouskasvun edistäminen: T&K-tukien avulla voidaan lisätä yhteiskunnallista hyvinvointia, jos tuet kohdistuvat oikein.
- Tukien avulla voidaan edistää vihreää siirtymää
- Huoltovarmuuden ja strategisten alojen turvaaminen: Esim. maatalous, varustamot.
- Alueellinen kehitys ja työllisyys: Tuet voivat tukea heikossa asemassa olevia alueita ja siellä asuvia.

Huonot puolet - Yritykset

- Kilpailun vääristyminen: Tuet voivat antaa epäreilun edun tuen saajille suhteessa muihin yrityksiin.
- Byrokratia ja hallinnollinen taakka: Tukien hakeminen ja raportointi vievät resursseja.

Huonot puolet - Yhteiskunta

- Vaihtoehtoiskustannus: Yritystukiin käytetyt varat ovat pois muista julkisista menoista (esim. koulutus, sosiaaliturva).
- Heikko vaikuttavuus: Osa tuista menee hankkeisiin, jotka olisivat toteutuneet ilman tukeakin, jolloin yhteiskunnallinen hyöty jää pieneksi tai negatiiviseksi.
- Markkinadynamiikan heikentyminen: Tuet voivat ylläpitää vanhoja, tehottomia yrityksiä ja siten hidastaa talouden uudistumista, kun uusien yritysten markkinoille pääsy vaikeutuu.
- Pysyvät tukiautomaatit: Tilapäisiksi tarkoitetuista tuista tulee helposti pysyviä. (Poliittinen kynnys tuen purkamiselle on korkea.)